

Усещане за висок риск

ТЕМА

Тема на този policy brief е възможността за възникване на ситуации, в които иначе рационалната парадигма на риск управлението се освобождава от всякакви институционални/рационални рамки, усещането за висок риск се разраства неконтролируемо и става масов страх, на свой ред необоснован от гледна точка на една рационално-аргументативна дискусия, изобщо от гледна точка на възможни аргументации.

ПОВОД/СИТУАЦИЯ

Конкретните поводи да се повдига този въпрос биха били много: всякакви ирационални страхове, които добиват неочаквана масовост и започват да регулират поведението на значителни групи хора. Тук ще подберем три конкретни примера от настоящето и съвсем близкото минало, които играха роля в публичния живот и дори предопределиха дадени политически решения.

ОБЕКТ

Обект на този policy brief е, ако бъде изказано по този инверсивен начин, *рискът от риска*. Разбира се, налага се уточнението, че става дума за прекомерно, диспропорционално, необосновано и пр. преживяване за риск в широки публични среди.

КОНТЕКСТ

Ето и трите примера за рискове, свързани с прекомерното преживяване за риск.

Деца и Норвегия. Истерията около политиката по проблеми ми на деца, за които се смята, че са били зле третирани от родители за разпали около 2018 във връзка с конкретен случай. Българска гражданка, Цветелина Оланд, се

развежда и социалните служби отнемат двете ѝ деца. Норвежката служба *Барневернет* е известна из цяла Европа, тъй като подобни случаи не са изключение. Въпреки това институцията се смята за една от най-надеждните от самите норвежци. Тя е по-строга и категорична при решаване на казуси главно с чужденци, които не признават, не познават или просто игнорират приетите в Норвегия правила за отнасяне с деца. Този въпрос е тема на друг анализ и не ни занимава тук.

Случаят с отнетите деца експлодира в масова истерия в най-неочаквани посоки в България. Стигна се дотам Норвегия да се смята за колониална сила, която има планове за завладяване на деца на българи, които живеят временно там. Дори повече, истерията стигна до подозрения, че Норвегия е упражни натиск върху структури на европейския съюз да направят оценка на България и отношението към децата, както и да вземат мерки, включително крайни мерки от порядъка на отнемане и лишаване от родителски права. Масовата истерия не трая дълго, тъй като е в драстично противоречие със здравия разум, който казва, че Норвегия е сред най-богатите страни, има най-щастливи граждани, отношението към децата е за пример пред целия свят.

Истанбулска конвенция. Т.нар. Истанбулска конвенция е международен документ, който защитава жени срещу насилие. В нея няма нещо повеае и по-различно от този централен момент. Конвенцията е ратифицирана от повечето страни в Европа, България е рядко изключение.

България не ратифицира конвенцията с аргумента, че в частта с дефинициите тя говори за „социален пол“. Това, смятат главно националисти в парламента, но и БСП, е дефиниция, с която се въвежда трети пол, именно социален. Оттук се открива и възможността социалният пол да бъде многообразие от полове, тъй като социалното е

вариативно, а социалният пол е избран, конструиран, не е биологически фиксиран. Истерията около Истанбулската конвенция се разгоря 2019 година и стана за немалък период централно събитие в публичния живот. Проблемът в крайна сметка е чисто преводачески: не е нужно да се въвежда думата „социален“, още повече всеки пол – мъжки, женки – е социален, има социално измерение, така функционира в обществата. Но внушенията, които идваха главно от политически среди през контролирани медии, овладяха слабо запознатата част от публиката и България не ратифицира конвенцията.

Ваксинации срещу КОВИД-19. Най-сериозен пример имаме с текущия отказ на милиони хора в България да се ваксинират. Резултатът е плачевен: България е на едно от последните места в света по брой ваксинации. Към момента на този policy brief двойните дози са около 12-13% от населението в страната.

Съпротивата срещу ваксините е основана в страха, че ваксините са опасни, не се знаят следствията им, могат да навредят дългосрочно, могат да предизвикат шокови реакции, дори има страхове, че чрез тях се въвеждат чипове в организма, с които даденият човек бива следен и контролиран. Трудно е да се каже има ли целенасочена кампания през социалните мрежи, която да разколебава хората и да внушава нелепи основания срещу ваксинацията. По-учудващо е, че редица българи с висока образованост и дори специални знания по медицина решават да не се ваксинират.

РИСКОВЕ

Трите примера по-горе дават представа как „преживяването за риск“ може да напусне рационални граници и рамка на здрав разум и да се превърне в драматичен фантазиран проблем. Но от този фантазиран проблем следват решения, които засягат публично значими събития и процеси. В този план примерите има различни измерения на негативни следствия и резултати. Но всички те могат да се синтезират във формулата „риск от риск“, но се има предвид риск от

преживяване на риск. Тъй като рискът социално, политически, публично е преди всичко преживяване на риск, то тази формула е правдоподобна и показателна. Прекомерността на риска е преживяване, което само по себе си е рисково, поражда рискове.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

От примерите по-горе този с децата и Норвегия е на границата на радикалната нелепост и суеверие, страх от всичко отвъд мястото, на което се намираш. Той не заслужава да бъде коментиран от гледна точка на специално мерки и препоръки за политики.

Срещу масовите страхове е трудно да се противостои с институционални мерки и политики. Още повече, както отчетливо е случаят с Истанбулската конвенция, страховете от „социалния пол“ са част от политическа кампания.

В случаи като този с ваксинациите структури на изпълнителната власт трябва навреме да разгърнат образователна кампания. Това в България не само не се направи навреме, а напротив, бяха допуснати множество публични гласове, които от самото начало на пандемията през март 2020 агресивно бламираха кампаниите за ваксиниране, които предстояха.